

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Oratio Lucij Valerij Tribun. plebis pro Mulieribus contra legem Oppoam:
Inuentio, &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

*Mulieram
hinc.*
bro de disciplina & habitu Virginum, ubi hac inter
cetera: Ornamenta, ac vestium insignia, & lo-
nocinia formarum, non nisi prostitutis, &
impudicis feminis congruunt, & nullarum
ferè pretiosior cultus est, quam quarum pudor
vilis est.

VII. Tam planè agit Philosophum Stoicum, contra
luxum ciuitatis grauius inuectus. Duo morbi rei-
pub. curandi sunt (inquit) Auaritia, & Luxuria,
qui in hac mulierum petitione se produnt, sed praci-
pudè, fauor armis.

Luxuria incubit, victumque viciscitur
orbem.

Et is luxus etiam in statuis auro, argento, quo fit
ut antefixa scilicet Deorum Romanorum videan-
tur, erant autem antefixa, qua ex opere figulino te-
tis affigebantur sub fillicidio.

*Lex nulla,
ubi nulla
cupiditas.*

VIII. Huic luxus intemperantia remedium opponit
moderationem antiquarum matronarum, in re-
spuendis donis, quibus nulla lex fuit, cum nulla
esset cupiditas. Varr. l. ii. de vita P. R. de quo mu-
lierum Romanarum veterum victu, & moribus, ex
Catone, Gellius not. Attic. lib. 10. cap. 23.

Postquam obrita hac moderatione nata sunt cu-
piditates, tum cõdi leges coeperunt, ut lex Licinia, de
moderatione agrorum, Cincia de numeribus, illius
meminit Liu. l. 6. & 7. Huius Cornel. Tacit. lib. 13.

*Lex Cincia.
Advocati
prohibentur
pecuniam
capere.*

Partes legem Cinciam flagitant, qua cauetur
antiquitus, ne quis ob causam orandam pec-
cuniam, donamve accipiat.

IX. Cupiditatem istam non modò ambitiosam osen-
dit, sed & rationis expertem. Neque enim causam
habet ullam indignationis, aut pudoris hac petitio,
cum lex aequa sit omnibus. Hinc solertissimè cupidi-
tatis istius fontem indagat, dolens scilicet, diuites,
quod paupertas aliarum sub hac lege lateat.
Atqui hoc vanitatis est non ferenda.

X. Perorat charactere orationis valde morato & ad-
formam, ἀληθινὸν λόγου, ubi offendit, Malum
consequens ex ornamentorum concessione viris, &
mulieribus importunum. Tum grauius monet, ne
luxuriam legis severitate constrictam solutis de-
mum vinculis, quasi bestiam à caena in funus
ciuitatis emittant. Eandem compa-
rationem habet Cicero 4.

ad Herenn. sed la-
xiorum.

ORATIO LVCII VALE-
rij Tribuni plebis, pro Mulieribus,
contra legem Oppiam.

Inuentio. Relegit Catonis Argumenta. Disposi-
tio est prudens, & facilis. Elocutio diserta,
elegans, vrbana, qua felicium ingenij lumen
satis indicat.

SI priuati tantummodo ad suadendum, dis-
suadendamque id, quod à nobis rogatur, *Mulierum
defensio.*
processissent: ego quoque, cum satis certum
pro vtraque parte existirem, tacitus suf-
fraga vestra expectassem. Nunc quum vir
grauissimus, Consul, M. Porcius, non *Autori-
tate solum, qua tacita satis momenti habuisset, hinc au-*
sed oratione etiam longa, & accurata in-
statu sit rogationem nostram, necesse est
paucis responderè. Qui tamen plura verba
in castigandis matronis, quam in rogatione
nostra dissuadenda consumpsit, & quidem,
vt in dubio poneret, vtrum id quod reprehen-
deret, matronæ sua sponte, an nobis autori-
bus fecissent.

Rem defendam, non nos, in quos iecit ma-
gis hæc Consul verbo tenus, quam vt re in-
simularet. Ceterum, & seditiones, & interdum
secessionem muliebrem appellauit. Quod
matronæ in publico vos rogassent, vt legem
in se latam per bellum temporibus duris, in
pace, & florente ac beata republica abrogare-
tis: Verba magna, quæ rei augendæ causa con-
quirantur, & hæc, & alia esse scio, & M. Cato-
nem oratorem non solum grauem, sed interdum
etiam trucem esse sciunt omnes, quum
ingenio si mitis. Nam quid tandem noui
matronæ fecerint, quod frequentes in causa
ad se pertinente in publicum processerunt?
Nunquam ante hoc tempus in publico appa-
ruerunt? Tuas aduersus te origines reuol-
uam: accipe quoties id fecerint, & quidem
bono semper publico. Iam à principio re-
gnante Romulo, quum Capitolio à Sabinis
capto, medio in foro signis collatis dimica-
retur, nonne in recessu matronarum inter-
acies duas prælium sedatum est? Quid? Re-
gibus exactis, tum Coriolano Martio de-
ce, legiones Volscorum castra ad *Mulierum
causam
lapi-*

*Mulierum
liberalitas
in Rom. p.*

lapidem possuissent, nonne id agmen, quo obruta hæc vrbs esset, matronæ auerterunt? Iam vrbe capta à Gallis, aurum, quo vrbs redempta est, nempe matronæ consensu omnium in publicum contulerunt. Proximo bello (ne antiqua repetam) nonne, & cum pecunia opus fuit, viduarum pecuniæ adiuerunt ærarium? & quum Dij quoque noui ad opem ferendam dubijs rebus accerferentur, matronæ vniuersæ ad mare profectæ sunt, ad matrem Idæam accipiendam? Dissimiles, inquit, causæ sunt. Nec mihi causas æquare propositum est: nihil noui factum, purgare satis est. Cæterum, quod in rebus ad omnes pariter viros, fœminalque pertinentibus, fecisse eas nemo miratur est, in causas propriæ ad ipsas pertinet miramur fecisse? quid autem fecerunt? superbas medijs fidijs aures habemus, si, quum domini seruorum non fastidiant preces, nos rogari ab honestis fœminis indignamur. Venio nunc ad id, de quo agitur, in quod duplex Consul is oratio fuit. Nam, & legem illam omnino abrogari est indignatus, & eam præcipuè legem, quæ luxuriæ muliebris coercendæ causa lata est. Et illa communis pro legibus visa consularis oratio est, & hæc aduersus luxuriam seuerissimis moribus conueniebat.

*Leges pro
tempore
mutabiles.*

Itaque periculum est, nisi quid in vtraque vani sit, docuerim te, ne quis error vobis offundatur. Ego enim, quem admodum ex ijs legibus, quæ non in tempus aliquod, sed perpetuæ utilitatis causa in æternum late sunt, nullam abrogari debere fateor, nisi quam, aut vsus coarguit, aut status aliquis reipublicæ inutilem fecit, sic quas tempora aliqua desiderarunt leges, mortales, vt ita dicam, & temporibus ipsis mutabiles esse video. Quæ in pace late sunt, plerumque bellum abrogat, quæ in bello, pax, vt in nauis administratione, alia in secunda, alia in aduersa tempestate vsui sunt. Hæc quum ita natura distincta sine, ex vitro tandem genere ea lex esse videtur, quam abrogamus?

An verus regia lex simul cum ipsa vrbe nata? an (quod secundum est) à Decemuiris ad eondenda iura creatis in duodecim tabulis scripta? sine qua cum maiores nostri nos existimant matronale decus seruari posse: nobis quoque verendum sit, ne cum ea pudorem, sanctitatemque fœminarum abrogemus? Quis igitur nescit, nouam istam legem esse Q. Fabio, & Tito Sempronio Consulibus vi-

ginti annis ante latam? sine qua, quum per tot annos matronæ optimis moribus vixerint, quod tandem, ne abrogatâ eâ effundantur ad luxuriam, periculum est? Nam si ista lex ideo lata esset, vt finiret libidinem muliebrem, verendum foret, ne abrogata incitaret. Cur sit autem lata, ipsum indicauit tempus. Annibal in Italia erat victor ad Cannas: iam Tarentum, iam Arpos, iam Capuam habebat, ad vrbem Romam admoturus exercitum videbatur: defecerant socij: non milites in supplementum, non socios nauales ad classem tuendam, non pecuniam in ærario habebamus: serui quibus arma darentur, ita vt pretium pro illis bello perfecto dominis solueretur, emebantur.

In eandem diem, frumentum & cætera, quæ belli vsus postulabant, præbenda, publicani se conducturos professi erant; seruos ad remum, numero ex censu constituto, cum stipendio nostro dabamus. Aurum, & argentum omne, à Senatoribus eius rei initio orto, in publicum conferebamus, viduæ, & pupilli pecunias suas in ærarium deferebant: cautum erat, quod ne plus auri, & argenti facti, quod ne plus signati argenti, & æris domi haberemus.

Tali eo tempore in luxuria, & ornatu matronæ occupatae erant, vt ad eam coercendam lex Oppia desiderata sit. Quum, quia Cereris sacrificium iugentibus omnibus matronis intermissum erat, Senatus finiri luctum triginta diebus iussit. Cui non apparet, inopiam, & miseriam ciuitatis, & quia omnium priuatorum pecuniæ in vsu publicum vertendæ erant, istam legem scripsisse, tandiu mansuram, quandiu causa scribendæ legis mansisset. Nam si quæ tunc temporis causa, aut decreuit Senatus, aut populus iussit, in perpetuum seruari oportet: cur pecunias reddimus priuatis? cur publica præsentis pecunia locamus? cur serui, qui militant, non emuntur? cur priuati non dabimus remiges? sicut tunc dedimus? Omnes alij ordines, omnes homines mutationem in meliorem statum reipublicæ sentient, ad coniuges tantum nostras pacis, & tranquillitatis publicæ fructus non perueniet? Purpura vici vtremur, prætextati in magistratibus, in sacerdotijs: liberi nostri prætextis purpura togis vtentur: magistratibus in colonijs, municipijsque, hic Romæ infimo genere magistris vicorum prætextæ habendæ ius permitteremus: nec id vt viui solum habeant tantum

Cereris sacrificium.

Purpura vici.

Purpurati qui.

tum insignem, sed etiam ut cum eo cremetur mortui, fœminis duntaxat purpura usu interdiceretur: Et quum tibi viro liceat purpura in veste stragula uti, matrem familias tuâ, purpureum amiculum habere non lines: & equis eius spectosus instratus erit, quàm uxor vestra: Sed in purpura, quæ teritur, absumitur, non iustam quidem, sed aliquam tamen causam tenacitatis video: in auro uero, in quo præter manupretium nihil interitimenti sit, quæ malignitas est? præfidium potius in eo est, & ad publicos, & ad priuatos usus, sicuti experti estis. Nullam æmulationem inter se singularem, quando nulla haberet, esse aiebat. At hercule uniuersis dolor, & indignatio est, quum sociorum Latini nominis uxoribus uident ea concessa ornamenta, quæ sibi adempta sint: quum insignes eas esse auro, & purpura: quum illas uelut per urbem, se pedibus sequi: tanquam in illarum ciuitatibus, non in sua, imperium sit.

Virorum hoc animos vulnerare posset: quid mulierularum censetis, quas etiam parua mouent? non magi stratus, nec sacerdotia, nec triumphus, nec insignia, nec dona, aut spolia bellicata contingere possunt: munditiæ, ornatus, & cultus, hæc fœminarum insignia sunt, his gaudent, & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores nostri.

Luctus sit
deposita
purpura.

Quid aliud in luctu, quam purpuram, atque aurum deponunt: quid quum eluxerunt, sumunt? quid in gratulationibus, supplicationibusque, nisi excellentiorem ornatum adijciunt? Scilicet, si legem Oppiam abrogaueritis, non vestri arbitrij erit, si quid eius uetate uolueritis, quod nunc lex uetat: minus filia, uxores, sorores etiam quibusdam in manu erunt. Nunquam saluis suis exiit seruitus muliebris, & ipsis libertatem, quam uiduitas, & orbitas facit, detestantur. In vestro arbitrio suum ornatum quam in legis malunt esse, & vos in manu, & tutela, non in seruitio debetis habere eas, & malle patres uos, aut uiros, quàm dominos dici. Inuidiosis nominibus urebatur modo Consul, seditionem muliebrem, & secessionem appellando. Id enim periculum est, ne sacrum montem, sicut quondam irata plebs, aut Auentinum capiant. Parendum huic infirmitati est, quodcumque uos censueritis.

Potestas
moderanda.

Quo plus potestis, moderatius imperio uti debetis.

OECONOMIA orationis.

I. Exordium à persona aduersarii. & propositio dicendorum.

II. Refellit primum, quod Cato de coetu, & seditione mulierum dixerat: qui ut nimis atrociter, & extra rem dicta, urbano risu diluit, Catonem uirum nitentem, & uicem oratorem appellans: non esse autem nouum, mulierum coetum fieri, qui alias tanto reipub. emolumento fuerit celebratus, uel ex ipsis Catonis originibus stonant. Affert porro uulgatissima exempla Sabinarum, Marcæ & cæterarum matronarum, in dubiis, & formidolosis reipublica temporibus, ut bello Gallico, & Punico egregie nauatam operam, non modo in pacandis discordiis, & in arario suo cæsis sustentando, sed in religionibus, & ceremoniis procurandis, quo in pietatis officio cætera semper præluxerunt. Tum per præoccupationem concludit hunc locum: Si alia, inquit, utiliter pro alijs conuenierunt, cur non in sua causa? Hoc quidem eis denegare, superba arrogantia est, cum & seniorum preces à dominis audiantur.

III. Post diuisionem, ad maiorem lucem distributionis, Catonis orationem, primum agit contra id, quod dixit de non abrogandis legibus, & ostendit aliquas pro temporibus utiliter abrogari. Sicut in nauis administratione, alia in secunda, alia in aduersa tempestate usui sunt.

IV. Ad legem Oppiam singularem descendit, cuius non ipsa eam auctoritatem probat, ut aeterna seruari debeat, quod euincit maxime à tempore, & occasione legis, ipsiusque legislatoris consilio. Lata est in atrocis belli Punici tempestate: non ad coercendum mulierum luxum, sed ad reip. subsidium. Nunc autem detorsa huius temporis fuligine, res ipsa aliud suadet.

Quod autem dixit de Cereris sacrificio, lugentibus matronis omnibus intermisso, hoc & alij meminere, à matronis quippe minime atratis, quæ post Cannensem cladem non inueniebantur, celebrari oportebat: Itaque senatus finiri luctum 3°. diebus iussit. Vide Canter. Var. lect. lib. 2. cap. 21.

V. A pari ostendit legem temporariam fuisse, cum cætera eius temporis sint antiquata. Sola mulieres, quod per se aurum est, huius pacis fructum non sentiunt.

VI. Argu-

VI. Argumentatur à natura rei, & ipso usu purpura, qua solet esse multis communis, nam & puera, & magistris vicorum, non modo vivus, sed & mortuus conceditur, quinimo equis ipsi in quo per μέτωπον videtur purpura dignitatem extenuare, verum obiter animaduertio eandem suis se semper magna, & illustris fortuna notam. Ma-
 illustri for- ximè vero sub Imperatoribus, quorum la: a etiam
 una nota. leges exstant ὡς ἀμὸν ἀμὸν ἀμὸν ἢ μὲρ
 Leges de ca. ἄντων γερῶν (quod Leo tamen constitutione
 30. permisi) Augusta ipsa non pariebant, nisi in
 purpura, sine, quod indicare videtur Themistius
 orat. 6. Ad Valentinianum, de purpura ἡ παρ-
 γάγοις intelligitur, sine de cubiculo πορφυρεῖα,
 de quo Anna Comnena lib. 6. ἀφ' ὧν μένων τῶν
 λευκῶν τῶν βασιλέων οἰκίαι πορφυρεῖαν ὀνο-
 μάξουσιν.

VII. Animaduerte in eo hominis artificium, qui Catonis grauem, & seriam contra luxum orationem perpetuo faceris infringere conatur. Indignum est equos (inquit) in usu purpura matronas precedere, quis non modo purpura instrati, sed gemmis quoque crescente luxu ornati sunt.

Equi gem- Equi radiantibus gemmis onusti antecede-
 mis onusti. bant. Sidon. Apollin. ep. 20. lib. 4. Dehinc Callide ad
 usum auri delabitur. Esto usum purpura tenacitas
 maritorum negabitur quia absumitur. At in auro ni-
 hil interimenti, sed solum manupretium, seu mer-
 ces pro opera manus.

VIII. Resellit, quod postremum dixerat, nullam debere esse querimoniam, quod omnes in eo essent a-
 quales. Ivo (inquit) inde omnium iusta indignatio est, quod videant ea sibi Roma in luce terrarum ere-
 pta ornamenta, quibus latina liberè fruuntur, & hanc ignominiam grauius ferunt, quod affectibus
 magis hic sexus sit obnoxius.

Γονακία φύτις παδῶν τῶν πᾶθει ἀλίσκο-
 μέν, inquit Isidorus Pelusiota ep. 2. 6. ex eo.

Pugnat cum motu pre munda mulierum, quod hoc uno, & proprio sui sexus solatio, diuisus sint or-
 bata.

IX. Et quia Cato his ornamentis mulieribus concessis virorum libertatem infringi contendebat, hoc resellit, & declarat maritorum imperium liberum, etiam si lex petitionem concedat, aequè semper futurum.

X. In peroratione demulcet viros disertus orator faminarum, monetq. ut malint uxores in manu & tutela habere, quam in seruitio.

Neque enim sunt famulae, sed italiam socia.

Idcirco praclarè animaduertit Proba Falconia, ubi agit de animantibus, & conformatione hominis. Quaritur huic alius nec quisquam ex agmine tanto.

Audet adire virum, sociusq. in regna voca-
 rit

Omnipotens genitor coelae, & viscera nu-
 dat,

Harum unam iuueni laterum compagibus
 arctis

Eripuit, iubitoq. oritur mirabile d. num, Argumentum ingens.

Mulier ar-
 gumentum
 ingens.

GENVS DELIBERATIVVM.

Diffusiones.

Ex Quinto
 Curtio.

SCYTHÆ LEGATI

Oratio.

Diffuadet Alexandro Imperij propagandi cupi-
 ditatem. Hec oratio, parua mole, magna
 sensibus, plena sententiarum gemmis, inter
 excimias censerit potest.

SI Dij habitum corporis tui auiditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet, altera manu Orientem, altera Occidentem con-
 tingeres Et hoc assequutus scire velle, ubi tanti nu-
 minis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quæ non capis Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis in Europam.

Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum syluis, & niuibus, & fluminibus, feris-
 que bestijs gesturus es bellum. Quid tui igno-
 ritas magnas arbores diu crescere, vna hora ex-
 tirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur: vide, ne dum ad cacumen peruenire contendis, cum ipsis, quos comprehendere decidas.

Leo quoque aliquando minimarum auium pabulum fit: & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab inualido.

Quid nobis tecum est? nunquam terram tuâ attigimus. Qui sis, vnde venias, licetne ignorare in vastis syluis viuentibus? Nec seruire vlli possumus, nec imperare desideramus. Do-